

God van vrede of gewapende God?

Het is snel beweerd dat religie onherroepelijk leidt tot geweld, maar eigenlijk niet te staven

- ▶ Critici zeggen al lang dat religie automatisch intolerant is
- ▶ Religies vertonen al even lang argwaan tegenover geweld
- ▶ Simplisme helpt de mensheid niet vooruit

Jozefien VAN HUFFEL

„Soms vergeet men toch snel wat de Kerk gedaan heeft met het mensdom. Zonder eender welke God zou er meer vrede op aarde zijn”, schreef een bezoeker onlangs nog op de Facebookpagina van *KERK & leven*. Het is een stelling die geregeld opduikt in de sociale media, maar net zo goed in gesprekken. Kan je er, bijvoorbeeld als christen, op een zinnige manier op reageren? En heeft dat nut, is het misschien zelfs nodig?

„Het is dé boodschap van bekende atheïsten, zoals de inmiddels overleden Brit Christopher Hitchens. ‘Als je vrede wil zijn, moet je atheïst zijn’, zegt Johan De Tavernier, hoogleraar theologische ethiek aan de KU-Leuven. „Daar kan ik het onmogelijk mee eens zijn. Al sinds de vierde eeuw na Christus, met kerkvader Ambrosius van Milaan, zocht het christendom naar het antwoord op de vraag wanneer geweld ethisch of legitiem kan zijn. Die zoektocht wortelde in een grote argwaan tegenover geweld, dat als het allerlaatste redmiddel werd beschouwd. Door elkaar genomen lag de nadruk altijd op verzoening, op vrede bewerkstellingen, op geweld voorkomen door de deugden te benadrukken.”

Blijft dat argument overeind als we de geschiedenis erbij halen, de kruistochten, de godsdiensoorlogen, de Spaanse inquisitie? Auteur Karen Armstrong maakte met *In naam van God* (De Bezige Bij, 2014) een overzicht van de vervlechting van religie en geweld in de loop der eeuwen. Ze wijst er enerzijds op dat er van beschaving geen sprake zou zijn zonder geweld. Al in de vroegste nederzettingen, in Soemerië in 3000 vóór Christus, leek de enige manier om ruimte te maken voor wetenschap en kunst het onderdrukken van de meerderheid die de toplaag onderhield. Anderzijds stelt ze dat we vandaag amper nog kunnen begrijpen wat ‘religie’ betekende vóór de secularisering in de zeventiende eeuw. Dagelijks leven, politiek, alles werd gezien in het licht van het transcendente, ook uitingen van geweld. Geweld is in dat verhaal geen onvermijdelijk gevolg van het bestaan van een religie, wel van het samen- en overleven van mensen.

„Bekijk je het antropologisch, dan vervalt de mens makkelijk in wij-zij-denken. We zijn van nature geneigd tot geweldgebruik”, zegt ook Johan De Tavernier. „Tolerantie en pacifisme zijn zaken die we moeten aanleren.” Karen Armstrong: „Gelovigen vonden allerlei ingenieuze methoden om om te gaan met het assertieve machismo van ons reptielenbrein (het deel van de hersenen dat instaat voor het individuele overleven, *n.d.r.*), om geweld in te dammen en gemeenschappen te vormen die gericht zijn op respect en een beter leven. Zij konden hun samenleving echter niet radicaal veranderen. Het beste wat ze konden doen, was een ander pad voorstellen, dat vriende-

lijkere en empathischere mogelijkheden bood om samen te leven.”

Over Islamitische Staat wordt vaak beweerd dat het religie misbruikt. „Je kan het zo verwoorden. Historisch is het meestal niet zo dat gelovigen zich laten misbruiken, maar wordt de waarheidsclaim misbruikt, het idee dat de eigen overtuiging de waarheid is”, zegt De Tavernier. „Religieuze leiders moeten op dat vlak zelfkritisch zijn, want dat mogen ze niet laten gebeuren. De filo-

„Het wij-zij-denken zit in onze natuur. Tolerantie en pacifisme leren we aan”

soof Voltaire stelde dat je een religieuze overtuiging nooit kan begrijpen als een oproep om intolerant te zijn en dat idee vind je terug bij alle grote mystieke denkers, van het soefisme tot de trappisten. Als je de kern van religie ernstig neemt, is geweld uitgesloten. Het christendom wil bijvoorbeeld allereerst mensen bevrijden en vrijheid is onmogelijk zonder verdraagzaamheid. Uiteraard maakten we op dat vlak een leerproces door. Ik denk niet dat we daarop terugkomen.”

Armstrong besluit haar boek met de stelling dat de wereld alleen levensvatbaar is als alle partijen de verantwoordelijkheid nemen voor wat misloopt. „En leren te luisteren naar verhalen die kritiek leveren op de manier waarop we onszelf zien”, schrijft ze. „We kunnen ons geen simplistische veronderstellingen veroorloven over de aard van religie of de rol ervan in de wereld.”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

STANDPUNT

Luk VANMAERCKE

Inspirerend zijn

„ Nu Pasen voorbij is, breekt het seizoen van de vormsels aan. In alle lokale geloofsgemeenschappen in Vlaanderen staan jonge mensen centraal. Een intens catechesetraject wordt afgerond, vieringen worden tot in de puntjes verzorgd. Wordt het voor die jongeren een belangrijk moment in hun leven, of slechts een feestje dat snel weer vervaagt? Het antwoord op die vraag geven we samen.

Confirmatio, zo heet het vormsel in het Latijn. De bevestiging dus. De meeste vormelingen zijn kinderen die een twaalf jaar geleden werden gedoopt. Dat was toen een beslissing van hun ouders. Deze keer zijn de kinderen echter zelf aan de beurt. Ze spreken nu zelf hun geloof uit en laten zich vormen door de bisschop of zijn afgevaardigde. De kern van het vormsel is dat die kinderen de heilige Geest ontvangen, volgens ons geloof de meest waardevolle reisgezel op hun levenstocht.

Dat gebeurt symbolisch door handoplegging en door zalving met heilig chrisma. Die olie is een perfect symbool. Ze is zacht en helend, maar laat ook onuitwisbare sporen na. Olie dringt door tot in de hardste steen. Een olievlek krijg je nooit meer weg. Vanuit die symboliek dringt het chrisma krachtig door tot in het hart van de vormelingen. Ze worden daarmee opgeroepen een leven lang christen te zijn en zelf helend en zalvend te zijn voor de mensen rondom zich.

De praktijk ziet er vaak minder idyllisch uit. Het is een veel gehoorde klacht: eens de kinderen gedoopt zijn, zie je ze nog maar zelden terug in de parochie. In veel gezinnen lijkt het vormsel veeleer een afscheidsritueel dan een initiatiesacrament. Catechisten en parochieverantwoordelijken vragen zich al eens af of het allemaal nog wel zinvol is. Zeker als ze daarbij ook nog eens op allerlei praktische problemen stuiten, zoals blijkt uit ons *Dossier* deze week.

Zelf ben ik al twintig jaar vormselcatechist. Met die ervaring op de teller durf ik vastberaden te stellen: ja, het is zinvol. Catechese maakt deel uit van het opvoedingsproces. En iedere ouder weet: niet alles wat je via opvoeding in je kinderen stopt, komt er meteen weer uit. Soms geef je dingen mee die jarenlang onder het wateroppervlak blijven, maar die er wel zijn. Tijdens een ontmoeting met onze lezers (zie *KERK & leven* van 18 november 2015) formuleerde mgr. Bonny het zo: „Wij planten veel zaadjes, stoppen veel bollen in de grond en we wachten op betere tijden. Het helpt niet om daaraan te trekken en te sleuren, maar je moet die bollen wel in de grond leggen vóór het echt vriest. Anders ben je te laat op het moment dat de zon weer schijnt.”

Wat we ondertussen wel moeten doen, is water en mest blijven geven aan ons plantgoed. Doen we dat wel? Spreken we met jonge mensen over hun geloofsvragen? In hun taal, vertrekkend vanuit hun leefwereld? Durven we zelf te getuigen over ons geloof, op een manier die niet belerend, maar prikkelend en uitnodigend is? Eenvoudig is dat niet, weet ik als vader van twee tieners. Maar geloof me, jongeren denken veel meer na over de wezenlijke dingen van het leven dan wij vaak menen.

We bepalen dus zelf of de stoet van vormsels die deze weken door Vlaanderen trekt zinvol is. Het werk van de catechisten zit er voor dit schooljaar weer op, maar het werk van ouders, grootouders, parochianen, leerkrachten, opvoeders, vrienden en familieleden stopt nooit. Laten we allen inspirerend zijn voor jonge mensen.

Om die reden krijgt u volgende week een bijzondere *KERK & leven* in de bus. Het wordt een nummer dat grotendeels gemaakt is door en voor jongeren. Zij brengen u verhalen die hen boeien en blikken vooruit naar de Wereldjongerendagen. Kortom, het wordt een nummer om te delen met jonge mensen om u heen. ”

Reageren op dit artikel? Dat kan op lezersbrieven@kerknet.be

Een lid van een christelijke militie bij een door IS verwoeste kerk in Syrië. © Belga Image